

DOI

INFORMACJA JAKO ŚRODEK PROWADZENIA NOWOCZESNYCH WOJEN HYBRYDOWYCH

Olga Balynska

*Profesor, doktor habilitowany nauk prawnych,
Prorektor Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,,
(Lwow, Ukraina)
e-mail: olga_bal@ukr.net;
ORCID: 0000-0002-0168-143X*

Roman Blaguta,

*doktor nauk prawnych, docent,
Rektor Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,
(Lwow, Ukraina)
e-mail: riblaguta@ukr.net
ORCID: 0000-0002-8087-5995*

Zinaida Zhyvko,

*Profesor, doktor habilitowany nauk ekonomicznych,
Profesor Wydziału Menedżmentu
Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
(Lwow, Ukraina)
e-mail: professor2007@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4045-669X*

Streszczenie. Informacja jest skutecznym środkiem walki. A w kontekście hybrydyzacji strategii wojskowych należy ją uznać za jeden z najpotężniejszych, a może nawet jedyny opłacalny, środków (nie trzeba wydawać pieniędzy na zakup sprzętu i utrzymanie wojska). Negatywny wpływ informacyjny, mający na celu podważenie ducha wojskowego armii i patriotycznych nastrojów ludności, może wyrządzić państwu znacznie większe szkody niż silniejsza liczebnie i technicznie armia wroga.

Głównym ilustrującym materiałem w artykule jest wojna hybrydowa między Rosją a Ukrainą. Wydarzenia Euromajdanu, Rewolucji Godności, aneksji Krymu i eskalacji przemocy w Donbasie, które przerodziły się w konflikt zbrojny na pełną skalę, pokazują, że w tej hybrydowej wojnie chodzi nie tyle o okupację terytoriów ukraińskich, ile o chęć podważenia struktury rządu w państwie od wewnątrz, zlikwidować infrastrukturę, stłumić wolę Ukraińców do stawiania oporu.

Aby nie być narażonym na takie wpływy, chronić Ukrainę oraz zapewnić dalsze istnienie i rozwój naszego kraju, należy wprowadzić szereg środków w dziedzinie polityki informacyjnej: 1) zapewnienie skutecznej walki z korupcją; 2) skrytalizowanie idei narodowej (jako perspektywę rozwoju kraju i zjednoczenia narodowego w celu pójścia do przodu); 3) walka za swoje miejsce na świecie (dogonić kraje Europy

Środkowej pod względem jakości życia i zwiększyć skalę swojego wpływu na politykę europejską); 4) nadanie kulturze ukraińskiej współczesnej formy (tworzenie interesujących świata sensów z zachowaniem swojej tożsamości).

Słowa kluczowe: wojna, wojna hybrydowa, informacja, wojna informacyjna, idea narodowa.

INFORMATION AS A MEANS OF CONDUCTING OF MODERN HYBRID WARS

Olha Balynska,

Doctor of Law, Professor

Vice-rector of Lviv State University of Internal Affairs, (Lviv, Ukraine)

e-mail: olga_bal@ukr.net;

ORCID: 0000-0002-0168-143X

Roman Blahuta,

Candidate of Law, Associate Professor

rector, Lviv State University of Internal Affairs, (Lviv, Ukraine)

e-mail: riblaguta@ukr.net

ORCID: 0000-0002-8087-5995

Zinaida Zhyvko,

Doctor of Law, Professor

Professor of department of management

Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine,

e-mail: professor2007@ukr.net

ORCID: 0000-0002-4045-669X

Abstract. Information is an effective means of warfare. In the context of hybridization of military strategies, it must be recognized as one of the most powerful, and perhaps even the only profitable, means (there is no need to spend money to buy equipment and keep the military). A negative information impact, aimed at undermining the morale of the army and the patriotic sentiment of the population, can do much more damage to the state than a numerically and technically stronger enemy army.

The main illustrative material in the article is the hybrid war between Russia and Ukraine. The events of the Euromaidan, the Revolution of Dignity, the annexation of Crimea and the escalation of violence in the Donbas, which grew into a full-scale armed conflict, demonstrate that this hybrid war is not so much about the occupation of Ukrainian territories as the desire to undermine the governance structure in the state from within, to suppress the will of the Ukrainians to resist.

In order not to be exposed to such influence, to preserve Ukraine, and to ensure the continued existence and development of our country, a number of measures in the sphere of information policy must be implemented: 1) to ensure effective fight against corruption; 2) to crystallize the national idea (as a prospect for the country's development and national unification for moving forward); 3) to choose one's place in the world (to catch up with the countries of Central Europe in quality of life and to increase the scale of their influence on European politics); 4) to give the Ukrainian

culture a contemporary form (to produce meaningful worlds while preserving its identity).

Keywords: war, hybrid war, information, information war, national idea.

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВЕДЕННЯ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ВОЄН

Ольга Балинська,

*доктор юридичних наук, професор
проректор Львівського державного університету внутрішніх справ,
(Львів, Україна)
e-mail: olga_bal@ukr.net;
ORCID: 0000-0002-0168-143X*

Роман Благута,

*кандидат юридичних наук, доцент
ректор Львівського державного університету внутрішніх справ,
(Львів, Україна)
e-mail: riblaguta@ukr.net
ORCID: 0000-0002-8087-5995*

Зінаїда Живко,

*доктор економічних наук, професор
професор кафедри менеджменту Львівського державного університету
внутрішніх справ, (Львів, Україна)
e-mail: professor2007@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4045-669X*

Анотація. Інформація є дієвим засобом ведення війни. А в умовах гібридизації воєнних стратегій її треба визнати одним із найпотужніших, а може, навіть єдино вигідним засобом (не треба витратити кошти на придбання техніки й утримання військових). Негативний інформаційний вплив, зорієнтований на підлив бойового духу армії та патріотичних настроїв населення, може завдати набагато більше шкоди державі, ніж чисельно і технічно сильніша армія супротивника.

Основним ілюстративним матеріалом у статті є гібридна війна Росії проти України. Події на Євромайдані, Революція Гідності, анексія Криму та нагнітання насильства на Донбасі, яке переросло в повномасштабний збройний конфлікт, демонструють, що ця гібридна війна пов'язана не так з окупацією українських територій, як із прагненням підірвати структуру управління в державі зсередини, зруйнувати інфраструктуру, придушити волю українців до опору.

Щоби не піддатися такому впливу, зберегти Україну, й забезпечити подальше існування і розвиток нашої країни, необхідно виконати низку заходів у сфері інформаційної політики: 1) забезпечити ефективну боротьбу з корупцією; 2) викристалізувати національну ідею (як перспективу розвитку країни та національного об'єднання для просування вперед); 3) вибороти власне місце у світі (наздогнати держави Центральної Європи за якістю життя та наростити масштаби свого впливу на європейську політику); 4) надати українській культурі

сучасної форми (продукувати цікаві світу смисли зі збереженням власної ідентичності).

Ключові слова: війна, гібридна війна, інформація, інформаційна війна, національна ідея.

Introduction. The concept of war, given the form of its manifestation as a phenomenon, in different historical eras was understood differently. For example, in the Middle Ages, wars with mass bloody battles involved the conquest of new lands and the expansion of the territories of more powerful states; the so-called national armies gave to the world of selfless patriots, whose examples have been brought up for generations. Subsequently, the wars became political (referring to the wars of nations and nationalists who justified the cynical genocide policy with noble words about their election).

After the bloody First World War, world-view projects of "eternal peace" were embedded in the ideology of the League of Nations (1919), and later its successors, the United Nations, the Briand-Kellogg Pact (Prague International Treaty for the Waiver of War as an Instrument of National Policy, 1928), and after the Second World War - in the protocols of the Nuremberg Trial (1945-46) and the Hague Tribunal (*or otherwise - the International Criminal Court, 1998*).

Modern anti-war speeches have become part of world politics that have to be considered civilian and military. The concept of "information" in the context of warfare (or "information war") has ceased to be a fiction of postmodernists and has become more acute and relevant.

Karl von Clausewitz, who was one of the first (early nineteenth-century) authors of large-scale developments in the problems of war and related phenomena (Historical and Political Writing, 1992), which is recognized by even our contemporaries, is particularly distinguished among scholars of war. But directly on the subject of our intelligence are the more interesting works on the problems of the postmodern war by Chris Gray (Post-Modern War: The New Politics of Conflicts, 1997); Martin Shaw's research on the justification of the concept of "degenerate war" (Peas and Conflict: a New Agenda, 2000); the scientific tenets of John Mueller, who regards the new type of war as "the wreckage of war" (The Remnants of War, 2004); research on Frank Hoffman's "hybrid war" (Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars, 2011); an effort to find opportunities to limit violence by exploring the specifics of "new wars" in Mary Caldor's (New and Old Wars. Organized Violence in a Global Era, 2012). Among Ukrainian researchers the problems of new (hybrid, informational, etc.) wars should be called Yevgeny Magda (*Hybrid War: Survive and Win, 2015*).

In the light of these and other studies, we will try to uncover the role of information in the conduct of modern hybrid wars.

1. The content and specifics of hybrid warfare

Recognized in the study of the phenomenon of war, British scholar Mary Caldor believes that the "irregular, informal wars of the second half of the twentieth century (beginning with the resistance movement of the Mao Zedong wartime and its successors) are the first swallows of new forms" (*New and Old Wars: Organized Violence in the Global Era, 2015, p. 82*). Previously, in an introduction to her book, she wrote: "New wars entail blurring the distinction between war (usually as political motivation between states or organized political forces), organized crime (violence for its own benefit, mainly financial) and large-scale violations. human rights (violence

against individuals)... New wars are often described as low-intensity conflicts "(*New and Old Wars: Organized Violence in the Global Age*, 2015, p. 29). And then in explaining the new type of war, the researcher uses the already mentioned concepts of "hybrid wars", "degenerate wars" and even "fragments of war", which show "simple banditry, mostly covered by the mask of political conflict" (*Global Age*, 2015, p. 31).

Analyzing the concept of M. Caldor, the Russian philosopher Yegor Sokolov identifies three groups of features of the so-called new wars. "First, the purpose of" new "wars is not political in the traditional sense; they are related to" identity politics ", not ideologically or" geopolitically "driven by" national interest ". Secondly, fighting (and even territorial control)) ceases to be the main means, the "new war" is more a war with the population than with the enemy. Third, this war is at the expense of a specific military economy, decentralized, dependent on external sources (humanitarian aid, participation of diasporas, etc.) and criminal proceeds from the arms or drug trade "(*War as the Bicolor: New and Old Wars: Organized Violence in the Global Age*, 2015, p. 9).

So a revolution took place in military affairs, a revolution not in the field of technology but in the environment of social relations caused by new methods of warfare (even if these changes in the social sphere are caused by new technologies). For example, the proliferation of the Internet contributes to virtually unobstructed flow of information that influences the formation of public opinion, and its own management of channels, and thus the content of information can give power in the arena of global interdependence of politics, economy, military affairs and even culture. The nature of power in all these spheres has information roots.

2. Information as a category and means of war

Depending on the context of the understanding, scientists have interpreted the information differently. For example, the position of American scientists on this concept was: K. Shannon in his theory of communication called information communication, in the process of eliminating uncertainty; N. Wiener used this term to refer to content received from the outside world in the process of adapting it to us and our feelings and so on. The French in this field of scientific knowledge viewed information from the standpoint of thermodynamics: as a denial of entropy, a measure of chaos in the system (L. Brillouin), or as a measure of the complexity of structures (A. Mole). Instead, the English philosopher W. Ashby perceived the information somewhat simplistically as a transmission of diversity; Russian scientist I. Yaglon called it a probability of choice; A. Ursul - reflected diversity. Modern Russian scientists have developed a whole science - information science (I. Yuzvishin). Our Ukrainian information researchers (for example, V. Glushkov) study this phenomenon as a measure of the heterogeneity of the distribution of matter and energy in space and time, a measure of changes that accompany all processes taking place in the world.

Information (from the Latin *informatio* - messages, explanations, presentation, from the Latin *informare* - to give the form) - in the broad sense an abstract concept that has many meanings depending on the scope. A general concept of information is given in philosophy, where it is understood as reflecting the real world. Information as a philosophical category is one of the attributes of matter that reflects its structure. In a narrow sense, information is information (messages, data), regardless of the form of their manifestation. At present, there is no single definition of the concept of "information". From the standpoint of different spheres of knowledge, this concept is described by a specific set of features. For example, in biology, information is called the

set of chemically encoded features that are transmitted from cell to cell, from organism to organism. A look at information from the point of view of its consumers describes this notion as new information, accepted, understood and rated as useful; in other words, it is new knowledge that the consumer (social subject) acquires as a result of the perception and processing of certain information.

Many definitions of the term "information" can be cited, but they all agree that it is information in any form and form on any medium; information, signals about the environment, the external and internal environment, which are perceived by organisms.

Power over information, of course, is accompanied by belonging to the so-called "global class". His representatives, according to M. Caldor, "speak English, have access to the Internet and satellite television, use dollars and euros or credit cards, can move freely." While "locals excluded from global processes live off what they can receive as humanitarian aid, their travel is limited by roadblocks, visas and departure costs; they suffer from occupation, forced displacement, famine, mines, etc." (*New and Old Wars: Organized Violence in the Global Era, 2015, p. 36*). The author wrote this, summarizing the wars in Yugoslavia, Bosnia and Herzegovina, Afghanistan, Iraq. But there is so much in common with the situation in eastern Ukraine in the Joint Forces zone.

3. Hybrid war in Ukraine

Ukrainian researcher Yevhen Magda, taking into account the personal observation of the situation in Ukraine, writes: "A hybrid war is the desire of one state to impose its political will on another (another) through a set of political, economic, informational measures and without declaring war in accordance with international law. (*Hybrid War: Survive and Win, 2015, p. 4*). The events of the Euromaidan, the Revolution of Dignity, the annexation of Crimea and the escalation of violence in the Donbas, which grew into a full-scale armed conflict, demonstrate that Russia's hybrid war with Ukraine is not so much about the occupation of our territories as it is with the desire to undermine the governance structure in the country. to destroy the infrastructure, to suppress the will of the Ukrainians to resist.

At the same time, E. Magda emphasizes that it is not necessary to "pierce our nose because of the fact that the very" big and terrible "Putin paid attention to us. He believes that the Russians did not dare to directly clash with Ukraine, not because they perceive Ukrainians as fraternal people (note that there is no Ukrainian secondary school in Russia), but rather because there is no such need. And now "Putin is at war with the West, trying to prove to his recent partners that Russia needs to be respected, convinced that it has the right to its own exclusive interests in the post-Soviet space" (*Hybrid War: Survive and Win, 2015, p. 6*).

Information flows involve the interaction of the addressee and the addressee. We often complain of an information war against Russia by Ukraine. But their journalists are equally concerned about the information wars within their country. Thus, in 2014, Rossiyskaya Gazeta wrote: "There has been a tendency to shift military dangers and military threats into the information space and internal sphere of the Russian Federation... The main internal military dangers are... activities aimed at informing the impact on the population, especially on young citizens of the state. aimed at undermining historical, spiritual and patriotic traditions in the sphere of the protection of the Motherland; provoking ethnic and social tension, extremism, inciting ethnic and religious hatred or animosity "(*Ushi waving his ass. Sum of political technologies, 2014*). As we can see, the problem of negative information impact is close to both the

victims of the attack and the attackers, who because of their aggression fear similar counteraction.

The emergence of personal computers and open telecommunications networks has provided an opportunity to confront information at a whole new level. A hidden personal information impact on a particular user of a computer network and an uncontrolled mass impact on a wide audience of global telecommunications networks became possible. In general, the purpose of information warfare is to influence the systems of knowledge and ideas of the enemy. Moreover, knowledge means objective information, common to all, and ideas - information that has a subjective, individual character. If in the "traditional" war the main events are hostilities, then the information war is distinguished by the desire of the opposing parties to inflict panic in the opponents, creating an atmosphere of constant crisis and tension.

4. Structural components of hybrid (information) war

The objects of defeat in the information war are: 1) consciousness, will and feelings of the population of the adversary country, especially in times of elections, referendums, and crisis situations; 2) management decision-making systems in political, economic, social, scientific and technical spheres, in the areas of security and defense; 3) information infrastructure of the adversary country. The main subjects of information war are the foreign agencies and special services of other states, information and propaganda structures (*Role and place of intelligence in the information confrontation, 2011*).

The advantages (if you may say so) of information warfare before the war in the classical sense are basically that in the course of information warfare operations people are not killed, much less resources are required, military operations are of secondary, subordinate importance, and the the consciousness and outlook of millions of passive participants in the information war. Another major feature is the ability to simultaneously act on multiple fronts and areas, which seems problematic during traditional combat. The vector, tasks and even the victim of an information war can be adjusted in the course of warfare, depending on the strategic objectives.

There are many more advantages of the information war compared to the "traditional" war, in particular: the suddenness of striking the enemy; secrecy of the stage of preparation of operations; ideal conditions for disguising true intentions (being able to act "under someone else's flag"); absence of material traces of aggression, which allow to establish a true aggressor and apply to him the means of international responsibility; no need to create any military blocs or coalitions.

Attacking information weapons is considered to be: computer viruses; logic bombs (program bookmarks); means of suppression of information exchange and falsification of information; means of neutralizing text programs; a variety of deliberately introduced software. "

The initiators of information warfare seek to maximize the scope and impact of virtual information attacks. This is largely facilitated by the informatization and virtualization of modern society, the spread of social networks.

Information warfare when using information as a weapon of warfare in any sphere of life includes the following components:

- Influence on the infrastructure of life support systems - telecommunications, transport networks, power plants, etc.;
- industrial espionage - infringement of intellectual property rights, theft of

patented information, distortion or destruction of important data, conducting of competitive intelligence;

- hacking - hacking and the use of personal information, identification numbers, restricted information, etc.

Taking into account the analytical materials, Magda E. identifies several subspecies of information wars:

- cyber warfare - computer confrontation in the Internet, aimed at destabilizing computer systems of public institutions, financial and business centers, creating disorder and chaos in the life of the country;

- network warfare - a form of conflict management in which participants apply network strategies and technologies adapted to the modern information age. Such wars may include terrorists, criminal groups, NGOs, and social movements that use the decentralization of computer systems;

- electronic war - the use and management of information in order to gain the advantage of a competitor over the enemy, collects tactical information, ensures the security of their own information resources, disseminates false information about the enemy among the population, prevents the collection of information by the enemy;

- psychological war - a set of different forms, methods and means of influencing a person in order to change in the desired direction of his psychological characteristics, group norms of behavior, mass sentiment, public consciousness in general;

- electronic warfare - a set of concerted by the goals, tasks, place and time of actions and actions of troops aimed at obtaining information on the location of radio-electronic means, control systems of troops and weapons of the enemy, their destruction by all types of weapons, as well as radio-electronic suppression of information transmission signals (*Hybrid war: survive and win*, 2015, pp. 291-292).

5. Conceptual information characteristics of hybrid warfare

The war that is being shown to us from TV screens (or computers) becomes a simulator that does not need "reality", because sometimes it is considered "picture" more real than what is actually going on (let's remember the notorious "ears wagging an ass" (*Ears waving an ass Sum of Political Technologies*, 2014)). The media and communication are more about creating characters than reproducing reality. It should be noted that this symbolism is not as well demonstrated in the news as it is in our minds, but is only used by television (speaks the language of human-made artifacts, and therefore most understandable to it; these artifacts, symbols, or signs reflect the human idea of elements of reality, how they structure and order information space). But everyone who perceives information can understand it differently (interpret, interpret, etc.). Communication technology theorists refer to the media as "a store of values where anyone can find what they want" (*Theory of Mass Communication*, 2010, p. 7). While supporting and developing this idea, other researchers believe that "today semiotic (symbolic, symbolic - Aut.) Analysis finds its place not only in the analysis and creation of brands or advertising, but also in military affairs, since some or other interpretation of reality is part of public opinion-driven media wars, vivid examples of which are elections or hostilities "(*From Facebook and Glamor to WikiLeaks: Media Communication*, 2012, p. 24).

Information flows have the property of continuity and at the same time constant complementarity. This is especially evident on the Internet, where you can find the latest news and at the same time ancient archival data. This is probably the largest information

space, which is considered already oversaturated, but is constantly being expanded. It is well used by both ordinary consumers and special services. And the latter equally successfully use the information available in the networks and launch their own, quite often quite distorted from real or even radically opposite. People first read (hear or see) a certain "sensation" and only then do "investigations" ("reasoned" accusations, on the one hand, and excuses and explanations - on the other). The reality itself may remain unknown, and everyone is discussing another informational construct (for example, fighting in Ukraine, demonstrated by different channels in different countries in completely different ways).

Polysemy (polysemy) implies the presence in the published information of the probability of several values, which can sometimes be even radically different. For the most part, verbal information is ambiguous (depending on the context of its presentation), which is clearly manifested, for example, in the interpretation of a particular event or word in the media (very often it is heard: "Journalists did not understand everything ... I did not mean that at all. look, when I was talking ... They twisted everything!"). This is probably one of the reasons when the process of considering any criminal or other resonant case is not accompanied by a commentary: journalists' verbal or visual "signs" may be completely wrong.

Another problem with the manifestation of the ambiguity of the understanding of what is heard / seen can be considered the situation in which the translation mechanism is used for foreign experts, journalists, diplomats, etc. In such situations, the final result of the information received sometimes depends on the translator (reaction). Therefore, it is required not only fluent in the languages from which and from which the translation is made, but also the ability to make a comparative comparison of the specifics of the socio-political systems of the states whose representatives have become parties to a particular situation. The translator must be able not only to translate literally, but also to take into account the peculiarities of culture, history, customs, political situation, specifics of the legal system, level of economic development, etc. of the countries whose citizens are involved in the situation. This aspect is often hampered by an objective understanding of the situation as a whole.

The American analyst Peter Dale Scott called the events that remain unclear and uncertain to be profound, and the relevant information policy to be profound politics; he later became convinced of the expediency of this notion by studying military conspiracies and the politics of war (*The War Conspiracy: JFK, 9/11, and the Deep Politics of War*). This type of policy, in his opinion, is intended to ensure the management of the state in cases where there is something much more than just a serious conflict. This is probably the situation in Ukraine right now: society is scrambling from one event to another, believing that it is making a story that someone has designed and confidently realizes with the help of information.

Almost a decade ago, the British military introduced a small-staff Behavioral Isinght Team, but with considerable authority over (*Devind Cameron's "nudge united" nudge united improve economic behavior, 2010*). According to the initiators of the creation of such a group in the structure of the British special services, people need a "push" as a benchmark for movement and action (something like the principle "democracy must be governed"). It is not known exactly what this unit is doing, but there is evidence, for example, that after processing this group and changing the text of a single letter from the Royal Assembly, sending them tens of thousands, the amount of

taxes collected increased by 200 million feet (*From Facebook and glamor to WikiLeaks: Media Communication, 2012*). That is, without changing the content of the text, but only the form of its submission, you can get the right response.

The hypothesis of linguistic relativity, a theory that demonstrates language specifically - in terms of pragmatics (utility), implies that any information is used to achieve certain goals, for example, to obtain the necessary behavior of social subjects (this technique is close to the theory of verbal behaviorism B. Skinner (*Verbal Behavior, 1957*) Elementary "field observations" clearly demonstrate the influence of language (information) on everyday human behavior V. Rudnev gives an example of the cautionary behavior of people at a gas station near the full tank gasoline tanks and overtly inadvertent warehouse labeled "Empty tanks" (although empty tanks are also dangerous because of the contents of explosive vapors, but the information analysis directs people to the word "empty" and probably assumes no risk (*Encyclopedic Dictionary of Culture of the Twentieth Century: Key Concepts and Texts, 2009, p. 87*).

It is believed that information does not describe or reproduce or structure reality, but enters into complex relationships with it (this is the thesis of analytical philosophy and theory of speech acts (*Encyclopedic Dictionary of Culture of the Twentieth Century: Key Concepts and Texts, 2009, p. 478*). This concept is characterized by the reduction of all everyday problems to the problems of language; the whole world is viewed through the lens of language, everything is text that can be "read" (even if perceived visually). According to this theory, meaning depends on application, and language is a social (not individual) phenomenon because of the accessibility and comprehensibility of signs to all members of the society who use the language. And this, of course, also manifests the pragmatism of information. Yes, more than informative is a video clip depicting explosions, half-destroyed armor, severely wounded on hospital beds, tearful widows near the homes of men. But it has an instant reaction: it causes the desire to protect children, soldiers, all of their homeland. Much stronger and longer-lasting may be the impact of a seemingly invisible information campaign that appeals to the happy past in the Soviet Union through the broadcast of old Russian films and the new Russian pop.

"The main feature of hybrid warfare is that it is not so much about controlling territories as it is about controlling minds and emotions. The more sensible, creative, indifferent people become victims of hybrid aggression, the better the goals set by its initiators will be fulfilled," writes E. Magda (*Hybrid War: Survive and Win, 2015, p. 266*). It must be understood that Russia is not going to absorb Ukraine in the classic sense of territorial occupation. Obviously, the challenge is to bring about changes in the domestic and foreign policy of our country that are deadly for the Ukrainian state, which would turn official Kyiv into an obedient, consistent ally of Moscow. But Ukraine must become a real alternative to Russia in the post-Soviet space in terms of political influence, attracting investment, providing the conditions for economic growth and building civil society.

Conclusions. Therefore, information is an effective means of warfare. And in the conditions of "renewal" (hybridization) of ways of military strategies it should be recognized as one of the most powerful, and maybe even the only profitable ones (let us remember, at least, that it is not necessary to spend money for the purchase of equipment and the maintenance of the military). A negative information impact, aimed at undermining the morale of the army and the patriotic sentiment of the population, can do much more damage to the state than a numerically and technically stronger enemy

army. This is the basic idea of a hybrid war.

In order not to resist such influence, to preserve Ukraine, and to ensure the continued existence and development of our country, a number of measures must be taken: 1) to ensure an effective fight against corruption; 2) to form a reliable middle class core; 3) complete the formation of the Armed Forces; 4) to crystallize the national idea (as a prospect of development of the country and national unification for moving forward); 5) to choose one's place in the world (to catch up with the countries of Central Europe in quality of life and to increase the scale of their influence on European politics); 6) to give the Ukrainian culture a modern form (to produce interesting worlds of meaning while preserving its identity).

References:

1. Clausewitz C. von. *Historical and Political Writing*. Princeton: Princeton University Press, 1992, 229 p.
2. Gray Chris Hables. *Post-Modern War: The New Politics of Conflicts*. London and New York: Routledge, 1997, 314 p.
3. Shaw M. *War and Globality: the Role and Character of War in the Global Transition. Peas and Conflict: a New Agenda*. Aldershot: Ashgate, 2000, 20 p.
4. Mueller J. *The Remnants of War*. Cornell University Press, 2004. 272 c.
5. Hoffman F. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Potomac Institute for Policy Studies, 2011, 72 p.
6. Kaldor M. *New and Old Wars. Organized Violence in a Global Era*. Polity: Cambridge, 2012, 224 p.
7. Magda E.V. *Hibridnaya voina: vyzhyt' i pobedit' (Hybrid War: Survive and Win)*. Kharkiv: Vivat, 2015. 320 p.
8. Caldor M. *Novyye i staryie voyny: organizovannoie nasiliie v global'nuui epokhu (New and old wars: organized violence in the global era)* / trans. with English. A. Appolonova, M. Dondukovsky. Moscow: Publishing House of the Gaidar Institute, 2015. 416 p.
9. Sokolov E. *Voina kak brikolazh: vstupnaia stat'ia k knige Caldor M. Novyye i staryie voyny: organizovannoie nasiliie v global'nuui epokhu (War as a bricolage: introduction of Art. to Caldor M. New and Old Wars: Organized Violence in the Global Era)*. Moscow: Publishing House of the Gaidar Institute, 2015. P. 7-19.
10. *Voennaia doktrina (Military doctrine of the Russian Federation)*. *Rosiiskaia gazeta (A Russian newspaper)*. 2014. 30 Dec. URL: <http://www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>
11. Ilyashov O.A., Mezentsева N.B. *Rol' i mistse rozvidky v informatsionomu protyborstvi (The role and place of intelligence in information confrontation)*. Nauka i oborona (Science and defense). 2011. № 3. S. 26-34.
12. Matveychev O. *Ushi mashut oslom. Summa politetkhologii (Ears wag their ass. The sum of political technologies)*. Moscow: Exmo, 2014. 1002 p.
13. McQueen D. *Teoriia masovoi komunikatsii (The theory of mass communication)*. Lviv, 2010. 537 p.
14. Pocheptsov G. *Vid Facebooku i hlamuru do WikiLeaks: media komunikatsii (From Facebook and Glamor to WikiLeaks: Media Communication)*. Kiev: Heritage, 2012. 464 p.
15. Scott P.D. *The War Conspiracy: JFK, 9/11, and the Deep Politics of War*. URL: <https://www.amazon.com/War-Conspiracy-JFK-Deep-Politics/dp/0980121361>
16. Wintour P. *David Cameron's "nudge unite" aims to improve economic behavior*. Guardian, 2010, September 9.
17. Skinner B. *Verbal Behavior*. N.Y.: Appleton-Century-Crofts, 1957. 374 p.
18. Rudnev V.P. *Entsyklopedicheskie slovar' kul'tury XX veka: Kliuchevyie ponianiia i teksty (Encyclopedic Dictionary of Culture of the Twentieth Century: Key Concepts and Texts)*. (Ed. 3rd ed. and more). Moscow: Agra, 2009. 544 p.

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВЕДЕННЯ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ВОЄН

Вступ. Поняття війни, з огляду на форму прояву її як явища, в різні історичні епохи розуміли по-різному. Скажімо, в середні віки війни з масовими кривавими баталіями передбачали завоювання нових земель і розширення територій могутніших держав; так звані народні армії дарували світові самовідданих патріотів, на прикладах яких виховувалися цілі покоління. Згодом війни набули політичного характеру (йдеться про війни націй і націоналістів, які виправдовували цинічну політику геноциду благородними словами про свою обраність).

Після кривавої Першої світової війни світоглядні проекти «вічного миру» були закладні в ідеології Ліги Націй (1919), а згодом і її наступниці – Організації Об'єднаних Націй, пакті Бріана – Келлога (Празький міжнародний договір про відмову від війни як знаряддя національної політики, 1928), а після Другої світової – у протоколах Нюрнберзького процесу (1945-46) та Гаазького трибуналу (чи по-іншому – Міжнародного кримінального суду, 1998).

Сучасні антивоєнні виступи стали частиною світової політики, на яку доводиться зважати цивільним і військовим. Поняття «інформація» у контексті ведення війни (або «інформаційна війна») вже перестало бути вигадкою постмодерністів і набуло додаткової гостроти й актуальності.

Серед дослідників воєнних питань особливо виокремлюється Карл фон Клаузевіц, який був одним із перших (поч. XIX ст.) авторів масштабних розробок проблем війни та супутніх явищ (*Historical and Political Writing*, 1992), які визнають навіть наші сучасники. Але безпосередньо за темою нашої розвідки більш цікавими є праці з проблем «постмодерної війни» Кріса Грея (*Post-Modern War: The New Politics of Conflicts*, 1997); дослідження Мартіна Шоу з обґрунтуванням поняття «вироджена війна» (*War and Globality: the Role and Character of War in the Global Transition. Peace and Conflict: a New Agenda*, 2000); наукові положення Джона Мюлера, який вважає новий тип воєн «уламками війни» (*The Remnants of War*, 2004); напрацювання з проблем «гібридної війни» Френка Хофмана (*Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, 2011); намагання знайти можливості обмеження насилля на основі вивчення специфіки «нових воєн» у роботах Мері Калдор (*New and Old Wars. Organized Violence in a Global Era*, 2012). З-поміж українських дослідників проблем нових (гібридних, інформаційних і т.п.) воєн варто назвати Євгена Магду (*Гибридная война: выжить и победить*, 2015).

З огляду на ці та інші дослідження спробуємо розкрити роль інформації у веденні сучасних гібридних воєн.

1. Зміст і специфіка гібридної війни

Британська науковиця Мері Калдор, визнана у сфері вивчення феномену війни, вважає, що «нерегулярні, неформальні війни другої половини XX століття (починаючи від руху опору воєнного часу і партизанської війни Мао Цзедуну та його наступників) – це перші ластівки нових форм ведення війни» (*Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху*, 2015, с. 82). Попередньо, у вступі до своєї книги, вона пише: «нові війни тягнуть за собою розмивання різниці між війною (зазвичай як насилля за політичними мотивами між державами чи організованими політичними силами), організованим злочином (насилля заради власної вигоди, переважно фінансової) та масштабними

порушеннями прав людини (насилля проти окремих осіб)... Новій війни часто описують як конфлікти низької інтенсивності» (*Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху, 2015, с. 29*). А далі дослідниця у поясненні нового типу воєн послуговується вже згадуваними поняттями «гібридні війни», «вироджені війни» і навіть «уламки війни», які демонструють «простий бандитизм, здебільшого прикритий під маскою політичного конфлікту» (*Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху, 2015, с. 31*).

Аналізуючи концепцію М.Калдор, російський філософ Єгор Соколов виділяє три групи ознак так званих нових воєн. «По-перше, мета «нових» воєн не є політичною у традиційному значенні, вони пов'язані з «політикою ідентичності», а не з ідеологічно чи «геополітично» зумовленим «національним інтересом» По-друге, бій (і навіть контроль території) перестає бути головним засобом, «нова війна» – це радше війна з населенням, ніж із противником. По-третє, ця війна живе за рахунок специфічної воєнної економіки, децентралізованої, залежної від зовнішніх джерел (гуманітарна допомога, участь діаспор та ін.) і кримінальних доходів від торгівлі зброєю чи наркотиками» (*Война как бриколаж: Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху, 2015, с. 9*).

Тож у воєнній справі відбулася революція, причому це революція не у сфері технологій, а в середовищі соціальних відносин, зумовлених новими методами ведення війни (навіть якщо ці зміни у соціальній сфері спричинені новими технологіями). Скажімо поширення мережі Інтернет сприяє практично безперешкодному руху інформації, яка впливає на формування громадської думки, і власне управління каналами, а отже, й змістом інформації може дати владу на арені глобальної взаємозалежності політики, економіки, воєнної справи і навіть культури. Природа влади у всіх цих сферах має інформаційне коріння.

2. Інформація як категорія і засіб війни

Залежно від контексту розуміння науковці трактували інформацію по-різному. Наприклад, позиція американських учених щодо цього поняття була такою: К. Шеннон у своїй теорії зв'язку називав інформацію комунікацією, у процесі якої усувається невизначеність; Н. Вінер використовував цей термін на позначення змісту, отриманого з зовнішнього світу в процесі пристосування до нього нас і наших почуттів тощо. Французи у цій сфері наукового пізнання розглядали інформацію з позицій термодинаміки: як заперечення ентропії, міру хаосу в системі (Л. Бріллюен) або як міру складності структур (А. Моль). Натомість англійський філософ В. Ешбі сприймав інформацію дещо спрощено – як передачу різноманітності; російський вчений І. Яглон називав її ймовірністю вибору; А. Урсул – відображеною різноманітністю. Сучасні російські науковці розвинули цілу науку – інформаціологію (І. Юзвішин). Наші українські дослідники інформації (наприклад, В. Глушков) вивчають цей феномен як міру неоднорідності розподілу матерії та енергії у просторі та часі, міру змін, якими супроводжуються всі процеси, що відбуваються у світі.

Інформація (від лат. *informatio* – повідомлення, роз'яснення, виклад, від лат. *informare* – надавати форму) – в широкому значенні абстрактне поняття, що має багато значень залежно від сфери використання. Загальне поняття інформації подано у філософії, де під нею розуміють відображення реального світу. Інформація як філософська категорія – це один із атрибутів матерії, що відображає її структуру. У вузькому значенні інформація – це відомості (повідомлення, дані)

незалежно від форми їх прояву. На даний час не існує єдиного визначення поняття «інформація». З позицій різних сфер знань це поняття описують певним специфічним набором ознак. Наприклад, у біології інформацією називають сукупність хімічно закодованих ознак, що передаються від клітини до клітини, від організму до організму. Погляд на інформацію з точки зору її споживачів окреслює це поняття як нові відомості, прийняті, зрозумілі й оцінені як корисні; іншими словами, це нові знання, які отримує споживач (соціальний суб'єкт) у результаті сприйняття і переробки певних відомостей.

Можна навести багато визначень поняття «інформація», однак усі вони сходяться в тому, що це – відомості в будь-якій формі та вигляді на будь-яких носіях; відомості, сигнали про навколишній світ, про зовнішнє і внутрішнє середовище, що їх сприймають організми.

Влада над інформацією, звичайно, супроводжується приналежністю до так званого «глобального класу». Його представники, як вважає М. Калдор, «розмовляють англійською, мають доступ до Інтернету й супутникового телебачення, користуються доларами і євро чи кредитними картками, можуть вільно пересуватися». Тоді як «локальні особи, виключені з глобальних процесів, живуть з того, що можуть отримати як гуманітарну допомогу, їх пересування обмежують блокпости, візи і вартість виїзду, вони страждають від окупаційного стану, вимушеного переміщення, голоду, мін і т.д.» (*Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху, 2015, с. 36*). Авторка писала це, узагальнюючи війни в Югославії, Боснії та Герцеговині, Афганістані, Іраку. Але тут так багато спільного із ситуацією на сході України в зоні операції об'єднаних сил.

3. Гібридна війна в Україні

Український дослідник Євген Магда з урахуванням особистого спостереження за ситуацією в Україні пише: «Гібридна війна – це прагнення однієї держави нав'язати іншій (іншим) свою політичну волю шляхом комплексу заходів політичного, економічного, інформаційного характеру і без оголошення війни відповідно до норм міжнародного права» (*Гибридная война: выжить и победить, 2015, с. 4*). Події на Євромайдані, Революція Гідності, анексія Криму та нагнітання насильства на Донбасі, яке переросло в повномасштабний збройний конфлікт, демонструють, що гібридна війна Росії з Україною пов'язана не так з окупацією наших територій, як із прагненням підірвати структуру управління в державі зсередини, зруйнувати інфраструктуру, придушити волю українців до опору.

При цьому Є. Магда акцентує, що не варто «задирати ніс через те, що на нас звернув увагу сам «великий і жадливий» Путін». Він вважає, що росіяни не наважувалися на безпосереднє зіткнення з Україною не тому, що сприймають українців як братній народ (зверніть увагу: на території Росії немає жодної української середньої школи), а радше через відсутність такої потреби. А зараз «Путін на українській території веде війну із Заходом, намагаючись довести своїм недавнім партнерам, що на Росію потрібно зважати, переконати, що вона має право на виняткові власні інтереси на пострадянському просторі» (*Гибридная война: выжить и победить, 2015, с. 6*).

Інформаційні потоки передбачають взаємовплив адресанта й адресата. Ми доволі часто нарікаємо на інформаційну війну проти України з боку Росії. Але їхні

журналісти не менш стривожено говорять про інформаційні війни всередині їхньої держави. Так, ще у 2014 році «Російська газета» писала: «Визначилася тенденція зміщення воєнних небезпек і воєнних загроз в інформаційний простір і внутрішню сферу Російської Федерації... Основні внутрішні воєнні небезпеки – це ... діяльність щодо інформаційного впливу на населення, насамперед на молодих громадян держави, що має на меті підлив історичних, духовних і патріотичних традицій у сфері захисту Батьківщини; провокування міжнародної та соціальної напруги, екстремізму, розпалювання етнічної та релігійної ненависті чи ворожості» (*Уши машут ослом. Сумма политехнологий, 2014*). Як бачимо, проблема негативного інформаційного впливу близька як жертвам нападу, так і самим нападникам, які через власну агресію бояться аналогічної протидії.

Поява персональних комп'ютерів і відкритих телекомунікаційних мереж надала можливість інформаційного протистояння на якісно новому рівні. Став можливим прихований персональний інформаційний вплив на конкретного користувача комп'ютерної мережі і неконтрольований масовий вплив на широку аудиторію глобальних телекомунікаційних мереж. Загалом метою інформаційної війни є вплив на системи знань і уявлень противника. Причому під знаннями розуміється об'єктивна інформація, загальна для всіх, а під уявленнями – інформація, що має суб'єктивний, індивідуальний характер. Якщо у «традиційній» війні основними подіями є бойові дії, то інформаційну війну відрізняють прагнення протилежних сторін нагнати паніку в державах-опонентах, створюючи атмосферу постійної кризи і напруги.

4. Структурні складові гібридної (інформаційної) війни

Об'єктами ураження в інформаційній війні є: 1) свідомість, воля і почуття населення країни-супротивника, особливо в періоди виборів, референдумів, кризових ситуацій; 2) системи прийняття управлінських рішень у політичній, економічній, соціальній, науково-технічній сферах, у сферах забезпечення безпеки і оборони; 3) інформаційна інфраструктура країни-супротивника. Основними суб'єктами інформаційної війни виступають зовнішньополітичні відомства і спецслужби інших держав, інформаційно-пропагандистські структури (*Роль і місце розвідки в інформаційному протистоянні, 2011*).

Переваги (якщо можна так говорити) інформаційної війни перед війною в класичному розумінні в основному передбачають те, що під час операцій інформаційної війни не гинуть люди, потрібна набагато менша кількість ресурсів, військові дії відіграють другорядне, підпорядковане значення, а на перший план виходять вплив на свідомість і світогляд мільйонів пасивних учасників інформаційної війни. Ще одна найважливіша особливість – можливість одночасно вести дії на декількох фронтах і напрямках, що видається проблематичним під час традиційних бойових дій. Вектор, завдання і навіть жертву інформаційної війни можна скорегувати в процесі ведення власне бойових дій, залежно від поставлених стратегічних завдань.

Можна назвати ще багато таких переваг інформаційної війни порівняно із «традиційною» війною, зокрема: раптовість нанесення удару супротивнику; прихованість етапу підготовки операцій; ідеальні умови для маскування істинних намірів (можливість діяти «під чужим прапором»); відсутність матеріальних слідів агресії, що дозволяють встановити істинного агресора і застосувати до нього засоби міжнародної відповідальності; відсутність потреби створювати якісь

військові блоки чи коаліції.

Атакуючою інформаційною зброєю при цьому вважають: комп'ютерні віруси; логічні бомби (програмні закладки); засоби придушення інформаційного обміну і фальсифікації інформації; засоби нейтралізації текстових програм; різноманітні помилки, що свідомо вводяться в програмне забезпечення».

Ініціатори інформаційної війни прагнуть домогтися максимального розширення площі впливу і кількості підданих інформаційним віртуальним атакам. Цьому значною мірою сприяє інформатизація і віртуалізація сучасного суспільства, поширення соціальних мереж.

Інформаційна війна при використанні інформації як зброї ведення бойових дій у будь-якій сфері життєдіяльності включає наступні складові:

- вплив на інфраструктуру систем життєзабезпечення – телекомунікації, транспортні мережі, електростанції і т. д.;

- промислове шпигунство – порушення прав інтелектуальної власності, розкрадання патентованої інформації, спотворення або знищення важливих даних, проведення конкурентної розвідки;

- хакінг – злам і використання особистих даних, ідентифікаційних номерів, інформації з обмеженим доступом тощо.

З урахуванням аналітичних матеріалів, Магда Є. виокремлює декілька підвидів інформаційних воєн:

- кібервійна – комп'ютерне протистояння в просторі мережі інтернет, спрямоване на дестабілізацію комп'ютерних систем державних установ, фінансових і ділових центрів, створення безладу і хаосу в житті країни;

- мережева війна – форма ведення конфліктів, за якої учасники застосовують мережеві стратегії і технології, пристосовані до сучасної інформаційної епохи. Учасниками таких воєн можуть бути терористи, кримінальні угруповання, громадські організації та соціальні рухи, які використовують децентралізацію комп'ютерних систем;

- електронна війна – використання і управління інформацією з метою отримання переваги конкурента над противником, здійснює збір тактичної інформації, забезпечує безпеку власних інформаційних ресурсів, поширює неправдиву інформацію про противника серед населення, перешкоджає збору інформації противником;

- психологічна війна – сукупність різних форм, методів і засобів впливу на людину з метою зміни в бажаному напрямку її психологічних характеристик, групових норм поведінки, масових настроїв, суспільної свідомості в цілому;

- радіоелектронна боротьба – сукупність узгоджених за цілями, завданнями, місцем та часом заходів і дій військ, спрямованих на отримання інформації про місцезнаходження радіоелектронних засобів, систем управління військами та зброї суперника, їх знищення всіма видами зброї, а також радіоелектронне придушення сигналів передачі інформації (*Гібридна війна: вижить и победить*, 2015, с. 291-292).

5. Концептуальні інформаційні характеристики гібридної війни

Війна, яку нам демонструють з екранів телевізорів (чи комп'ютерів), стає симуляком, що не потребує «реальності», адже іноді «картинку» вважають реальнішою від того, що відбувається насправді (згадаймо славнозвісне «вуха махають ослом» (*Уши машут ослом. Сумма политехнологий*, 2014)). Засоби

масової інформації та комунікації радше створюють символи, ніж відтворюють дійсність. При цьому треба зауважити, що ця символічність не так демонструється у новинах, як міститься у нашій свідомості, а її лише використовує телебачення (говорить мовою артефактів, створених людиною, а отже, найбільш зрозумілою їй; ці артефакти, символи чи знаки відображають людське уявлення про елементи дійсності, чим структурують і впорядковують інформаційний простір). Але кожний, хто сприймає інформацію, може по-різному її розуміти (трактувати, інтерпретувати тощо). Теоретики технологій комунікації говорять про засоби масової інформації як про «універмаг значень, де кожен може знайти те, що хоче» (*Теорія масової комунікації*, 2010, с. 7). Підтримуючи й розвиваючи цю ідею, інші дослідники вважають, що «сьогодні семіотичний (знаковий, символічний – *Авт.*) аналіз знаходить своє місце не лише при аналізі і породженні брендів чи реклами, а й у військовій справі, оскільки та чи інші інтерпретації дійсності є частиною медіа-війн, які ведуться за громадську думку, яскравими прикладами яких є вибори чи воєнні дії» (*Від Facebook'у і гламуру до WikiLeaks: медіа комунікації*, 2012, с. 24).

Інформаційні потоки мають властивість безперервності й водночас постійної доповнюваності. Особливо це видно в мережі Інтернет, де можна знайти найсвіжіші новини й одночасно стародавні архівні дані. Це, мабуть, наймасштабніший інформаційний простір, що вважається вже перенасиченим, але й далі невинно поповнюється. Це вміло використовують як звичайні споживачі, так і спецслужби. Причому останні однаково успішно використовують наявну в мережах інформацію і запускають свою, нерідко доволі спотворену від реальної або й навіть кардинально протилежну. Люди спочатку читають (чують чи бачать) певну «сенсацію», а тільки згодом з'являються «розслідування» («аргументовані» звинувачення, з одного боку, та виправдовування й пояснення – з іншого). Сама реальність може залишатися невідомою, а всі обговорюють черговий інформаційний конструкт (наприклад, бойові дії в Україні, демонстровані різними каналами різних країн абсолютно по-різному).

Багатозначність (полісемія) передбачає наявність в оприлюдненій інформації ймовірності декількох значень, що іноді можуть бути навіть кардинально ротилежними. Здебільшого вербальна інформація є багатозначною (залежно від контексту її демонстрування), що яскраво проявляється, наприклад, у трактуванні окремої події чи слів у засобах масової інформації (дуже часто доводиться чути: «Журналісти все не так зрозуміли... Я зовсім не те мав на увазі, коли говорив... Вони все перекрутили!»). Мабуть, це є однією з причин, коли процес розгляду будь-якої кримінальної чи іншої резонансної справи не супроводжується коментарем: вербальні чи візуальні «знаки» журналісти можуть абсолютно не так трактувати.

Ще однією проблемою прояву багатозначності розуміння почутого / побаченого можна вважати ситуацію, в якій задіюється механізм перекладу для іноземних експертів, журналістів, дипломатів тощо. У таких ситуаціях від перекладача іноді залежить остаточний результат отриманої інформації (реакція). Тому від нього вимагається не тільки вільне володіння мовами, з якої та якою робиться переклад, а й здатність здійснювати компаративне зіставлення специфіки соціально-політичних систем держав, представники яких стали учасниками певної ситуації. Перекладач має вміти не просто дослівно перекладати, а враховувати

особливості культури, історії, звичаїв, політичної ситуації, специфіки правової системи, рівня економічного розвитку і т. д. держав, громадяни яких задіяні у ситуації. Такий аспект нерідко стає на заваді об'єктивного розуміння ситуації загалом.

Американський аналітик Пітер Дейл Скотт події, що залишаються незрозумілими й невизначеними, назвав глибинними, а відповідну інформаційну політику – глибинною політикою; згодом він переконався у доцільності цього поняття, вивчаючи військові змови та політику війни (*The War Conspiracy: JFK, 9/11, and the Deep Politics of War*). Такий тип політики, на його думку, покликаний забезпечити управління державною у випадках, коли виникає щось набагато більше ніж просто серйозний конфлікт. Імовірно, саме така ситуація побутує зараз в Україні: суспільство шарахається від однієї події до іншої, вважаючи, що вершить історію, яку хтось спроектував і впевнено реалізує за допомогою інформації.

Уже майже десять років тому британські військові впровадили такий структурний підрозділ як Група поведінкового аналізу (Behavioural Insight Team) з невеликим штатом, зате зі значними повноваженнями щодо «біхевіористського (психологічно-поведінкового – *Авт.*) поштовху» (*David Cameron's "nudge unite" aims to improve economic behavior, 2010*). На думку ініціаторів створення такої групи у структурі британських спецслужб, людям потрібен «поштовх» як орієнтир для руху і дії (щось на кшталт принципу «демократія має бути керованою»). Чим займається цей підрозділ, достеменно не відомо, але є дані, наприклад, що після опрацювання цією групою і зміни тексту одного листа Королівської служби зборів, яка розсилає їх десятками тисяч, сума зібраних податків зросла на 200 мільйонів фунтів (*Bid Facebook'у і гламуру до WikiLeaks: media комунікації, 2012*). Тобто, не змінивши зміст тексту, а тільки форму його подачі, можна отримати потрібну реакцію у відповідь.

Гіпотеза лінгвістичної відносності, теорії, що демонструє мову специфічно – з точки зору прагматики (корисності), передбачає, що будь-яка інформація використовується для досягнення певних цілей, наприклад, для отримання необхідної поведінки соціальних суб'єктів (ця методика близька до теорії вербального біхевіоризму Б. Скінера (*Verbal Behavior, 1957*). Елементарні «польові спостереження» наочно демонструють вплив мови (інформації) на повсякденну поведінку людини. В. Руднев наводить приклад обережної поведінки людей на бензиновому заводі біля складу з повними бензиновими цистернами та відверто необережної біля складу з написом «Порожні цистерни» (хоча порожні цистерни небезпечні так само через вміст у них вибухових випарів, але інформаційний аналіз орієнтує людей на слово «порожні» та, ймовірно, передбачає відсутність будь-якого ризику) (*Энциклопедический словарь культуры XX века: Ключевые понятия и тексты, 2009*, с. 87).

Є думка, що інформація не описує чи відтворює і не структурує реальність, а вступає з нею у складні взаємовідносини (це теза аналітичної філософії та теорії мовленнєвих актів (*Энциклопедический словарь культуры XX века: Ключевые понятия и тексты, 2009*, с. 478)). Для цієї концепції характерне зведення всіх буттєвих проблем до проблем мови; весь світ розглядають через призму мови, все є текстом, який можна «читати» (навіть якщо сприймається візуально). Відповідно до цієї теорії значення залежить від застосування, а мова є соціальним (а не

індивідуальним) явищем через доступність і зрозумілість знаків усім членам соціуму, які послуговуються цією мовою. І в цьому, безперечно, також проявляється прагматизм інформації. Так, більш ніж інформативним є відеоряд із зображенням вибухів, напівзруйнованих бліндажів, тяжкопоранених на лікарняних ліжках, заплаканих вдів біля домовин чоловіків. Але це має миттєву реакцію: викликає бажання захистити, дітей, солдат, усю свою Батьківщину. Набагато сильнішим і довго тривалішим може бути вплив непомітної на перший погляд інформаційної кампанії з апеляцією до щасливого минулого у складі Радянського Союзу через трансляцію старих російських фільмів і нової російської попси.

«Головною особливістю гібридної війни є те, що вона ведеться не стільки за контроль над територіями, скільки за управління умами й емоціями. Чим більше розсудливих, креативних, небайдужих людей стануть жертвами гібридної агресії, тим краще будуть виконані поставлені їй ініціаторами цілі», пише Є. Магда (*Гібридна війна: вижити і перемогти*, 2015, с. 266). Необхідно розуміти, що Росія не збирається поглинути Україну в класичному сенсі територіальної окупації. Очевидно, стоїть завдання – домогтися смертельних для української державності змін у внутрішньо- і зовнішньополітичному курсі нашої країни, які перетворили б офіційний Київ на слухняного, послідовного союзника Москви. Але Україна має стати реальною альтернативою Росії на пострадянському просторі щодо політичного впливу, залучення інвестицій, забезпечення умов для економічного зростання і побудови громадянського суспільства.

Висновки. Отже, інформація є дієвим засобом ведення війни. А в умовах «оновлення» (гібридизації) способів воєнних стратегій її треба визнати одним із найпотужніших, а може, навіть єдино вигідним (згадаймо, хоча б те, що не треба витрачати кошти на придбання техніки й утримання військових). Негативний інформаційний вплив, зорієнтований на підлив бойового духу армії та патріотичних настроїв населення, може завдати набагато більше шкоди державі, ніж чисельно і технічно сильніша армія супротивника. Це основна ідея гібридної війни.

Щоби не піддатися такому впливу, зберегти Україну, й забезпечити подальше існування і розвиток нашої країни, необхідно виконати низку заходів: 1) забезпечити ефективну боротьбу з корупцією; 2) сформувати надійне осердя середнього класу; 3) завершити становлення Збройних Сил; 4) викристалізувати національну ідею (як перспективу розвитку країни та національного об'єднання для просування вперед); 5) вибороти власне місце у світі (наздогнати держави Центральної Європи за якістю життя та наростити масштаби свого впливу на європейську політику); 6) надати українській культурі сучасної форми (продувати цікаві світу смисли зі збереженням власної ідентичності).

Список використаних джерел:

1. Clausewitz C. von. *Historical and Political Writing*. Princeton: Princeton University Press, 1992, 229 p.
2. Gray Chris Hables. *Postmodern War: The New Politics of Conflicts*. London and New York: Routledge, 1997, 314 p.
3. Shaw M. *War and Globality: the Role and Character of War in the Global Transition. Peace and Conflict: a New Agenda*. Aldershot: Ashgate, 2000. 20 p.
4. Mueller J. *The Remnants of War*. Cornell University Press, 2004. 272 c.

5. Hoffman F. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Potomac Institute for Policy Studies, 2011. 72 p.
6. Kaldor M. *New and Old Wars. Organized Violence in a Global Era*. Polity: Cambridge, 2012. 224 p.
7. Магда Е. В. *Гибридная война: выжить и победить*. Харьков: Виват, 2015. 320 с.
8. Калдор М. *Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху* / пер. с англ. А. Анполонова, М. Дондуковского. Москва: Изд-во Института Гайдара, 2015. 416 с.
9. Соколов Е. *Война как бриколаж: вступ ст. к книге Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху* / пер. с англ. А. Анполонова, М. Дондуковского. Москва: Изд-во Института Гайдара, 2015. С. 7-19.
10. *Военная доктрина Российской Федерации*. Российская газета. 2014. 30 дек. URL: <http://www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>
11. Ільяшов О.А., Мезенцева Н.Б. *Роль і місце розвідки в інформаційному протиборстві*. Наука і оборона. 2011. № 3. С. 26-34.
12. Матвейчев О. *Уши мажут ослом. Сумма политтехнологий*. Москва: Эксмо, 2014. 1002 с.
13. МакКвейн Д. *Теорія масової комунікації*. Львів, 2010. 537 с.
14. Почепцов Г. *Від Facebook'у і гламуру до WikiLeaks: медіа комунікації*. Київ: Спідщина, 2012. 464 с.
15. Scott P.D. *The War Conspiracy: JFK, 9/11, and the Deep Politics of War*. URL: <https://www.amazon.com/War-Conspiracy-JFK-Deep-Politics/dp/0980121361>
16. Wintour P. *Devid Cameron's "nudge unite" aims to improve economic behavior*. Guardian, 2010, September 9.
17. Skinner B. *Verbal Behavior*. N.Y.: Appleton-Century-Crofts, 1957. 374 pg.
18. Руднев В.П. *Энциклопедический словарь культуры XX века: Ключевые понятия и тексты* (Изд. 3-е, испр. и доп.). Москва: Аграф, 2009. 544 с.